

та порушеннями інтелекту, 1–4 та 5–9 класи; понад 15 навчальних програм з математики, алгебри, геометрії, інформатики для дітей підготовчого, 1–10 класів для дітей із ЗПР (2009, 2016); програми розвитку дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку від 3 до 7 років «Віконечко»; модельні навчальні програми «Математика» для 5–6 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку; низка навчально-методичних посібників, зокрема «Дитина із затримкою психічного розвитку» (2010), «Формування самоконтролю на уроках математики у молодших школярів із ЗПР» (2012), «Реалізація оновленого змісту освіти дітей з особливими потребами: початкова ланка» (2014), «Формування саморегуляції на уроках математики у молодших школярів із затримкою психічного розвитку» (2015), «Дитина із труднощами у навчанні» (2018), «Бар'єри в навчанні та участі дітей з когнітивними порушеннями: особливості розвитку дітей із ЗПР, РАС, ГРДУ» (2018), «Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів» (2018), «Стандартизація навчання школярів з порушеннями когнітивного розвитку» (2019), «Навчання дітей з порушеннями когнітивного розвитку в умовах компетентнісного підходу» (2020), «Учні початкових класів із особливими освітніми потребами: навчання та супровід» (2020), «Контрольний список сфер розвитку для діагностики та раннього втручання й корекції поведінки» (2021); 10 підручників: «Математика» для дітей із ЗПР підготовчий,

1–4 класи (2014–2015 рр.), «Математика» для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку для 2–4 класів та 5–6 класів (2015–2021 рр.); підручник «Алгебра» для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку (2022); низка публікації у фахових періодичних виданнях і наукових збірниках України в журналах, які індексуються в наукометричних базах Scopus та Web of Science.

Л. І. Прохоренко значну увагу приділяє підготовці наукових кадрів, має власну наукову школу – під її керівництвом захищено низку дисертаційних робіт, серед яких 4 докторські, є головним редактором періодичних фахових видань.

Нагороджена медалями НАПН України: «Ушинський К.Д.», «Леся Українка», «Іван Франко»; медалью Міжнародної академії рейтингових технологій і соціології (МАРТИС) «Золота фортуна» та багатьма іншими відомчими відзнаками.

В'ячеслав Засенко

ПСИХОГІМНАСТИКА – 1) комплекс розвивальних, психопрофілактичних і психокорекційних занять у вигляді невербальних ігор, вправ та етюдів; 2) метод групової психотерапії з використанням рухової експресії як основного засобу спілкування.

Тривалість П. визначається віковими особливостями і складає не менше ніж 20 хв та не перевищує 1,5 год. Кількість учасників занять (груп) з П. становить від 6 до 12 осіб. П. є найбільш корисною для людей соматично ослаблених, з порушеннями поведінки та соціальної адаптації, осіб з

порушеннями мовлення, парціальними затримками психічного розвитку, психосоматичними захворюваннями, легкими нервово-психічними розладами. Метою П. є зняття психофізичного напруження, подолання комунікативних бар'єрів, покращення розуміння себе та оточення, зокрема усвідомлення зв'язку між думками, почуттями та поведінкою. П. дозволяє за допомогою зовнішніх проявів почуттів та емоцій (міміка, жестика, пантоміміка) висловити свої переживання щодо наявних проблем, поділитися ними з іншими, змінити власне ставлення до того, що відбулося (відбувається), навчитися долати життєві труднощі.

Найчастіше П. проводиться за схемою, запропонованою М. І. Чистяковою (для дітей і підлітків) або Г. Юновою (для підлітків і дорослих).

Відповідно до методики М. І. Чистякової, заняття П. складається з чотирьох фаз: 1) мімічні та пантомімічні етюди, спрямовані на виразне віддзеркалення основних емоцій та емоційних станів на рівні протиставлення (радість-сум, тривога-спокій); 2) етюди та ігри на відображення окремих рис характеру та соціально обумовлених почуттів (доброзичливість, жадібність, правдивість тощо), налагодження емоційних контактів; 3) психотерапевтично спрямовані етюди та ігри для перевірення у певний образ з метою тренінгу моделювання стандартних ситуацій (сюжетно-рольовий зміст, емоційне усвідомлення себе, нові способи адаптивної поведінки); 4) оволодіння способами саморегуляції, психо-м'язове тренування шляхом зняття психоемоційного напруження (м'язи верхніх,

нижніх кінцівок, тулуба, шиї, обличчя) у протиставленні (напруження-розслаблення, різкі-плавні, швидкі-повільні рухи).

Відповідно до методики Г. Юнової, заняття П. будуються з використанням невербальних технік (ритмічні, пантомімічні, танцювальні вправи, колективні ігри) і складаються з трьох фаз: 1) зняття напруження за допомогою бігу та ходьби з метою подолання страхів і внутрішніх заборон, розуміння невербальної поведінки оточення, розвитку уваги до рухової активності, як власної, так і інших людей; 2) пантоміма у вигляді символічного розігрування певних ситуацій (як індивідуальних, так і соціально значущих), що дозволяє побачити себе очима інших; 3) прикінцева фаза, що проводиться з метою відреагування сильних емоцій, зміцнення відчуття приналежності до групи (див. Заїкання).

Літ.: Психогімнастика у початковій школі / Упоряд. О. А. Атемасова. Х: «Ранок», 2010. 160 с.

Юлія Рібцун

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ – це цілісна, системно організована діяльність, у процесі якої створюються соціально-психологічні й педагогічні умови для успішного навчання й розвитку кожної особи як в освітньому середовищі, так і в соціумі. Як будь-яка система, психологічний супровід містить певні стратегії, які спрямовані на актуалізацію саморозвитку людини, її прагнення до особистісного росту, соціальне становлення.